

entrevista

Va néixer a l'Escala el dia 17 de novembre de 1950, en una casa del carrer de la Torre. Fa seixanta anys, doncs, però hi ha gent i fets i coses que marquen la vida de qualsevol persona força abans que la seva vida comenci. Com passa amb tothom de la seva generació, a més de la família i del lloc on es neix, la vida d'en Dídac Piñero està marcada per la II República, pel moviment obrer d'ara

fa un segle i, sobretot, per la guerra civil. En el seu cas, però, hi ha també un cafè familiar –La Platja, es deia– on anaven regularment els quinze antics militants de la CNT-AIT i els dos exmilitants del POUM de l'Escala que el Govern Civil de Girona qualificava de perillosos en una circular de l'any 1949.

MIQUEL-DÍDAC PIÑERO I COSTA

XAVIER CORTADELLAS > TEXT

EDUARD PUNSET > FOTOGRAFIA

Parli'm d'aquells llibertaris... —Un dels llibertaris històrics es deia Josep Vicens, era l'Avi Xaxu i, com és sabut, va compondre sardanes. Va morir a començament del 1956. Jo no tenia encara sis anys, massa petit per poder dir que el vaig conèixer. Raül Flaquer, un altre llibertari històric de l'Escala, va tenir la sort de poder veure el final del franquisme i els primers anys de la Transició. Miquel Costa, el meu avi matern va morir en el camp d'extermini de Mathausen. A mi em va influir aquesta gent. Jo no volia estudiar perquè no volia acabar essent

ni funcionari ni assalariat. A l'estiu del seixanta-sis, quan tenia quinze anys, deia que era més aviat d'en Pi i Margall perquè el pare de la meva besàvia n'era, però aquell estiu vaig canviar.

—Sí que va lluny!

—Va morir als 96 anys, es deia Angelita Bofill Sureda, vaig tenir temps de sobres per tractar-la. El seu pare, Rafel Bofill Callol, va ser jutge de pau durant molt anys, va ser president del Centre Republicà Federal de l'Escala i va obrir un cafè on avui hi ha el Voramar. Quan jo encara no tenia un any, els meus

pares van començar a portar el cafè de la Platja, de manera que em vaig criar amb els meus avis i amb la meva besàvia, que va viure fins als anys vuitanta.

—Què va passar a l'estiu del seixanta-sis?

—Que vaig anar a Perpinyà a veure un oncle matern. Anava a Perpinyà molt sovint, de fet, encara hi vaig, però aquell dia vaig tenir una conversa molt llarga amb el meu oncle. Es deia Rafel Torres Bofill, estava exiliat perquè havia estat alcalde l'any 1937 a l'Escala, era independent, si bé va arribar a l'alcaldia per

Un meu oncle em va convèncer perquè em passés al comunisme llibertari. Fa més de quaranta anys que hi crec

Esquerra Republicana. Després es va fer del grup anarquista d'en Tonet Puig, que era barber i també compositor de sardanes. En Rafel Bruguera, que ha estat alcalde de l'Escala fa uns anys, acaba de treure un llibre sobre ell. Doncs bé, en aquella conversa el meu oncle em va fer entendre que el republicanisme federal era una cosa superada perquè no entrava en el tema de la propietat, em va convèncer perquè em passés al comunisme llibertari. Fa més de quaranta anys que hi crec. Va ser també per això que, acabat aquell estiu, vaig anar a Figueres.

—A estudiar?

—En teoria, sí. Feia el batxiller a l'Escala per lliure, però, si em vaig matricular a l'Institut Ramon Muntaner, va ser per trobar companys que pensessin com jo, cosa que en aquella època era molt difícil. Ara, estudiar? Sempre he estat en contra de l'ensenyament burgès i de l'educastració. De fet, jo em considero anarcoprimitivista, estic molt a prop de les teories de John Zerzan, penso que el comunisme lli-

bertari només serà possible quan se superi la revolució industrial, que és l'última etapa del neolític, i que s'ha de tornar a les formes de vida primitives de les societats caçadores i recol·lectores, sense tecnologia, ni domesticació, però amb algunes aportacions culturals i de convivència de la societat actual.

—I a Figueres va trobar gent que també pensava així?

—Vaig fer un petit grupet, ens dèiem Joventut Indiketa Llibertària i seguíem més o menys les pautes de la joventut llibertària dels anys trenta. Hi havia l'Alfons Romero, que ha estat historiador, en Jordi Torrent, que avui és d'ERC, l'Anna Falgàs, que està a la CGT i que treballa a l'ensenyament... Llegíem llibres sobre la Comuna de París i sobre altres temes internacionals, els compràvem a can Canet i en una llibreria que hi havia al començament de la Rambla, no recordo com es deia. També hi havia simpatitzants com en Sebastià Salells, que va ser advocat i

que era uns anys més gran. Com que jo tenia relació amb Perpinyà, també portava publicacions de l'exili com *Es-poir*, que feia la Frederica Montseny a Tolosa. No teníem problemes, passàvem les publicacions en cotxe per la frontera. Fins i tot vam passar un disc dels Cors de Clavé en què cantaven *A las barricadas* i *Hijos del pueblo*. De tota manera, ens pensàvem que no hi havia anarquistes joves, els últims militants històrics havien caigut el 63, el 64 o el 65. A la Universitat Central de Barcelona, només hi havia en Gerard Jacas, que tampoc no coneixíem. Després va venir el curs 1967-68.

—Què va passar?

—El dia 22 de març uns estudiants van ocupar la Sorbona. L'endemà va sortir una foto a *La Vanguardia*, hi havia una bandera negra i una altra de vermella. Em va impactar. Jo em pensava que estàvem sols, que només hi havia els exiliats de la CNT i de la FAI i un jugador professional d'escacs francès, però d'origen espanyol, que era cosí del boxador Cerdán i que passava part de les vacances en el cafè de la meva família. Vaig pensar: "La cosa es mou". Va ser el principi del Maig del 68.

—Que a l'Empordà devia passar de-sapercebut.

—No, no. El vam viure molt! Venien francesos fins a l'Escala per emplenar el cotxe de gasolina perquè a França no se'n trobava. Feien un cafè, jo els servia i explicaven què passava. Fins i tot el diari *Los Sitios* va publicar que hi havia dues banderes roges de la CGT a l'estació de Cervera. Aquell estiu vaig anar a Perpinyà, hi havia una pintada en francès que em va impressionar: «Gaudir sense traves i viure sense temps mort», signat amb una A dins d'un cercle; era el primer cop que veia aquest símbol. Vaig pensar que era el que provàvem de fer nosaltres. La nit del trenta d'abril d'aquell mateix any, un grup de gent de l'Escala vam fer moltes pintades per commemorar el Primer de Maig. Va ser el començament. Aquell mes de juny, vaig dibuixar amb un guix el

A Perpinyà, hi havia una pintada en francès que em va impressionar: «Gaudir sense traves i viure sense temps mort»

símbol anarquista en una paret de l'Escala, no sé si algú n'havia fet cap altre en tot Catalunya. Aquell estiu, entre els turistes hi havia algun anarquista, també entre els universitaris que feien excavacions a Empúries. Recordo que van posar una tovallola vermella al mig de la bandera espanyola que hi havia hissada a la base militar de la Clota. El merder que hi va haver! Cada dia passen coses.

—I passat l'estiu?

—Vam llogar un pis al carrer Peralada de Figueres. Érem en Josep Tero, que després ha cantat, en Jordi Sureda, en Francesc Tubau, en Joan Gasull... És clar, no tots pensàvem igual. A la nit del 30 de setembre del 1968, els de la Joventut Indiketa Llibertària vam fer una pintada al costat de la caserna de la Guardia Civil de l'Escala. Deia: «1 d'octubre. Dia de la mort», perquè, com ja saps, l'1 d'octubre era el dia del Caudillo. El gener del 1969, vam fer els Comitès d'Acció Revolucionària, com en deïem. Vam fer pintades a l'Institut Ramon Muntaner i en alguns carrers de Figueres. Ho fèiem en castellà perquè es pensessin que veníem de fora. «Destruiremos instituto burgués», vam pintar a l'Institut, referint-nos a l'educació que s'hi donava. I a la nit del 18 de juliol, els Comitès d'Acció Revolucionària vam fer pintades a diferents punts de l'Empordà, com en una paret del cementiri nou de l'Escala o a la carretera que duu a Viladamat, a l'Armentera, a Bellcaire, a Torroella o a Figueres. Les pintades deien «Visca la revolució socialista dels pobles ibèrics». Uns mesos abans, a l'abril, vam treure un butlletí titulat *Primer de Maig*. El fèiem amb una vietnamita i vam repartir-lo a les famílies de l'Empordà que havien estat de la CNT, potser vam fer dos-cents exemplars.

—D'on van treure la vietnamita?

—A la parròquia de l'Escala en tenien una. Era d'abans de la guerra, em sembla que feia molts anys que no funcionava. Però tenia tinta.

—I vostè tenia la clau de la parròquia?

—Jo era ateu, però d'alguna manera estava «infiltrat» a les JARC, les Joventuts d'Acció Catòlica Rural. Se n'encarregava l'Enric Sala. Em va fer parlar en un acte del Primer de Maig. Ara, ell no sabia que jo era anarquista perquè no sabia el que pensava, jo, com a mínim, perquè he estat sempre en grups amplis. Sóc bakuninista pel que fa als objectius. En l'àmbit organitzatiu, estic a favor de la plataforma Arshinov, que és la que seguien Durruti o Garcia-Oliver; sempre he treballat en cercles. En el centre, hi ha el que jo penso; els cercles

són molt més amplis. En aquells Comitès d'Acció Revolucionària de què et parlava no tothom era anarquista.

—Qui hi havia?

—En Joan Gasull, que ha estat regidor a Palamós per ERC, en Francesc Tubau, que vivia a l'Escala, en Rafel Callol, que treballava a Girona... Vam buscar un contacte a Girona, però no ens en vam acabar de sortir. Paral·lelament, en un acte de protesta que es va fer, vàrem donar suport a en Nicolau Moncunill, el capellà de Palau-sator, i a en Lluís Bosch-Martí, que havia pintat un mural a l'església. Els

Sóc bakuninista pel que fa als objectius. En l'àmbit organitzatiu, estic a favor de la plataforma Arshinov

>> Miquel-Dídac Piñero davant l'escultura La Cobla (1976), de Francesc Anglès, a l'Escala.

Guerrillers de Cristo Rey van destruir el mural, després d'apallissar-los. En aquell acte de protesta, hi havia també gent de la JARC de la Bisbal, que era on en Nicolau Moncunill era més actiu. Em sembla que en aquell acte hi havia gent del Front Nacional de Catalunya i en Martínez Vendrell, que buscava gent per militar a l'EPOCA, l'Exèrcit Popular Català. Jo no hi vaig voler participar, però no sé si algú del Comitè va entrar-hi.

—**Tornem a Figueres.**

—Jo passava bastant desapercebut. El comissari Torres, per exemple, no sospitava de mi. Tampoc el professor de Formació del Espiritu Nacional. Es deia Guerrero. Els de la Falange fins i tot em van felicitar. Però vam tenir mala sort, perquè va resultar que la mare d'en Francesc Tubau va dir al comissari Torres que en Francesc, el fill d'ella, s'estava tornant comunista.

—**Va anar a comissaria?**

—Era un altre temps, la gent tenia por; no eren tan estranyes aquestes coses. En Sureda va marxar del pis empipat. La denúncia, en tot cas, va coincidir amb el fet que uns mesos abans havien agafat l'Oriol Solé Sugranyes a Girona, a casa del pare d'en Damià Escuder. Resulta que l'Oriol Solé estava organitzant el PCE(i), a les comarques gironines. A partir d'aquí, van venir les desgràcies. Van agafar en Tubau a finals d'agost. Resulta que en Tubau encara tenia a l'americana el paper que havíem repartit els Comitès d'Acció Revolucionària entre la gent que va fer aquelles pintades del 18 de juliol que t'he comentat fa un moment. En el consell de guerra que ens van fer, diuen que en el paper que li van trobar hi posava: «19 de julio año 33 de la Revolución social española», «El combate continua», «Poder popular», «Lucha permanente» i «Revolución social de

los pueblos ibéricos». Es van pensar que tenia relació amb el PCE(i). També van detenir-nos a nosaltres, dos dies després.

—**A qui més?**

—A en Joan Gasull i a mi. No hi teníem res a veure. Segons el tribunal, en Tubau va anar a Platja d'Aro amb vuit cartutxos de dinamita. Va enfilarse en una terrassa, no sé per què, i un fotògraf que treballava a la discoteca Tiffany's el va veure. Es pensava que era un lladre. Va saltar i es va fer unes ferides lleus. El van detenir, el van dur a l'Hospital de Santa Caterina i li van trobar aquell paper. No em sembla que en Tubau volgués fer cap explosió enlloc. Penso que tan sols transportava els cartutxos per fer un lliurament a algú.

—**I vostè?**

—Jo em vaig lliurar a Girona perquè a l'Escala hi havia de cap de caserna de

També portava publicacions de l'exili com Espoir, que feia la Frederica Montseny a Tolosa. Passàvem les publicacions en cotxe per la frontera

>> Miquel-Dídac Piñero a l'homenatge a Quico Sabater, l'any 2010.

la Guardia Civil un fill del tinent que la colla d'en Quico Sabater havia mort el 1960, al mas Clarà, a la Mota, prop de Banyoles. Feia pocs mesos, a més, que havia torturat els germans Casadevall de l'Escala i altres pescadors de la seva barca perquè pensaven que feien contraban. Quan em vaig lliurar, m'acompanyava mossèn Gil, que era capellà de l'Escala i rector d'Empúries. Uns dies abans que el detinguessin, en Tubau em va dir que havia anat a robar explosius de la pedrera que en Nadal i l'Arpa tenien a Empuriabrava. Eren socis, tots dos vivien a Girona, com és sabut; l'Empuriabrava encara s'estava construint. En Tubau se'n va endur una saca que va amagar a Vilanera, a l'Escala, en un forat de les ruïnes medievals del convent de monges que hi havia hagut. Me'n va parlar un vespre. Jo no estava d'acord que utilitzés aquest material, pensava que al franquisme no li quedaven gaires anys

i que, en tot cas, s'havien de guardar aquells explosius per quan vingués una insurrecció proletària. En Gasull no sabia ni això; no he entès mai perquè en Tubau va dir el seu nom, quan van detenir-lo. Suposo que perquè, quan t'interrogaven, demanaven sempre que diguessis dos noms. Vam estar dos mesos a la presó del Pont Major de Girona. A en Tubau el van apallissar el primer dia a la comissaria de Girona; a mi i a en Gasull, no. Em feien dos interrogatoris cada matí, però no em van tocar mai. Per la Guardia Civil venia José Blázquez, que havia dirigit l'operatiu contra el grup de Quico Sabater al mas Clarà, i pel Tribunal militar, un jutge instructor.

—Els van fer consell de guerra?

—Sí, però a nosaltres ens van absoldre. De fet, el que els preocupava era que el PCE(i) s'estengués per Girona, perquè era un partit revolucionari. Van saber

ben aviat que jo era un anarquista i no un estalinista com els del PCE(i). A *Le Monde* van publicar una notícia parlant de nosaltres tres. Va ser el primer cop que es va dir que jo era anarquista. Això em va ajudar. El dia abans del consell de guerra, va venir a veure'ns un secretari de Pérez Viñeta, el capità general de Catalunya. Era mitjanit, ens van fer aixecar a en Gasull i a mi. Ens van dir que ens podien caure entre sis mesos i sis anys de presó per un delictes d'encobriment del terrorisme, però que ens estalviàvem el consell de guerra si els dèiem que en Tubau era del PCE(i) i si els donàvem com a mínim el nom d'algun contacte seu. No els vam dir res. No ho sabíem.

—Sigui com sigui, se'n van sortir bé.

—Ens van absoldre. A en Tubau li van caure divuit anys, va acabar complint-ne més de cinc. Però encara hi ha una cosa que no he dit. A la presó, em van

Em van proposar entrar a formar part d'uns serveis secrets de l'Exèrcit. M'havien fet un consell de guerra i volien que fes el doble joc

destinar a serveis, portava els comptes dels menjars. Un dia, el cap de serveis em va avisar que enviaven infiltrat com a detingut un militar per aconseguir informació. Ara penso que aquell militar era el comandant Cortina. Volien desmuntar el PCE(i). Quan anava a sortir de la presó, em va venir a veure al pati. Jo ja estava a punt de fer demanar el taxi. Em va dir que era militar i em va proposar entrar a formar part d'uns serveis secrets de l'Exèrcit que havia muntat en Muñoz Grandes, militar i vicepresident del Govern. Em va donar una targeta amb un telèfon, no hi havia adreça ni nom. Em va dir que anés a Saragossa i que, quan hi arribés, telefonés a aquell número. Vaig esparcar la targeta de seguida que vaig arribar a casa. És clar, jo els anava molt bé, m'havien fet un consell de guerra,

suposo que volien que fes el doble joc. Tot plegat, em va acollonir. El novembre de 1969, vaig anar a Perpinyà i no vaig tornar fins a l'estiu següent, perquè em van fer entendre que no em perseguïen. Va ser el meu primer exili. Més tard, al 1972, en comptes d'anar a la *mili* a Saragossa, vaig fugir a Barcelona. Em van declarar *rebelde a concentración*, que és com en deien dels insubmisos. Però van trigar sis mesos a declarar-m'hi. No he entès mai per què. Jo, entretant, anava fent vida clandestina a Barcelona, no anava enlloc. Sigui com sigui, ja he dit que estava acollonit: aquell consell de guerra em va amargar la joventut. El 1973, vaig publicar un article a *Tribuna Libertaria* on marcava distàncies amb objectors com el meu amic Pepe Beunza i hi deia que havíem de ser milicians sem-

pre, soldats, mai, ja que jo defensava l'objecció política total. Signava com a Ivan. Fa uns anys, vaig aconseguir el meu reconeixement com a militant antifranquista. Em van pagar 900 euros des de Presidència i em van enviar un document on em felicitaven per defensar la democràcia.

—Va continuar la seva militància?

—Encara avui continuo militant. Vaig ser torturat al febrer de 1977 a la comissaria de Via Laietana, arran de la caiguda de la conferència peninsular de la FAI, durant el darrer estat d'excepció franquista, fet que va tenir un ressò internacional. A l'agost del 1976, havia tornat de l'exili de Perpinyà, ja que havia fugit a l'abril del 1974, quan era perseguit per formar part del Comitè Solidaritat Presos MIL, per tal d'evitar la mort de Puig Antich. El dossier del Comitè es va repartir a l'Empordà i a Girona. D'aquest Comitè, la direcció general de Seguretat en va dir l'OLLA, Organització Lluita Armada.

—Entenc, doncs, que abans d'exiliar-se a Perpinyà també havia continuat militant.

—A l'estiu del 1970 vam formar el grup Bakunin entre Figueres i Barcelona, amb en Gerard Jacas, gent de l'Empordà i dos companys que havien complert anys de presó: Antoni Mur i Domènec Ibars. El setembre d'aquell any el grup es va fusionar amb l'organització Negro&Rojo, després va néixer el grup Estudiants Llibertaris. L'any 1971, a Figueres vam formar Kronstad 71, amb l'Eugenio Méndez i una vintena de companys més. Uns anys més tard, al novembre, Negro&Rojo es va fusionar amb la FAI.

—Encara n'és?

—L'any 1981 vaig cofundar amb Marcel·lí Reyes la Federació Anarquista Comunista Catalana (FA-CC), que va ser la primera organització anarquista reconeguda a l'Estat espanyol després del 1939.

Xavier Cortadellas
és professor i escriptor.

Encara avui continuo militant. Vaig ser torturat al febrer de 1977 a la comissaria de Via Laietana, arran de la caiguda de la Conferència de la FAI